A Fradi a kádár-rendszerrel való ellenállás szimbóluma

2012 október 22. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása
Még nincs értékelve

Mérték

Volt id?, amikor a Fradi meccseken a szurkolók által tanúsított rendbontás nem csupán a csapat teljesítményével függött össze, hanem a rendszer elleni tüntetést jelentette.

Az *1964. szeptember 13-ai*, 0:0-ra végz?dött FTC–Gy?r labdarúgó bajnoki mérk?zés után a f?városban 1956 óta nem látott tömegmegmozdulásra került sor. A Népstadionnál, majd a Rákóczi úton ferencvárosi szurkolók el?bb csak szidalmazták a kivezényelt rend?röket, majd összecsaptak a kiabáló tömeg szétoszlatásával próbálkozó rend?ri egységekkel. A történteket a rend?rség és az állambiztonság több éve tartó folyamat betet?zéseként értelmezte, és s ennek megfelel?en lépett fel ellene -mutatta be a vonatkozó rend?rségi jelentést Takács Tibor az *ArchívNeten*.

A korabeli források szerint súlyos, bár a sportpályákon, els?sorban az FTC labdarúgó- és jégkorongmérk?zésein jelentkez?, ám mégsem csupán a sport területére korlátozódó, hanem szélesebb politikai és társadalmi problémáról van szó, amelynek összetev?it jelentésekben igyekeztek a fels?bb szervek, vezet?k tudtára adni. Err?l szól Sós György rend?r vezér?rnagy, budapesti rend?rf?kapitány *1964. szeptember 17-én* kelt, eredetileg szigorúan titkos jelentése.

A Ferencváros gyakorlatilag a sztálinista diktatúra kiépülését?l kezdve a rendszerrel való szembenállás egyik szimbóluma volt. Ennek „köszönhet?en” az ötvenes években nevét?l és színeit?l is megfosztották, melyeket csak közvetlenül az 1956-os forradalom el?tt kapott vissza. A klub azonban továbbra is a politikai rend?rség célkeresztjében maradt, a hatvanas években is folyamatosan kutatott az FTC körül tömörül? „reakciós” és „fasiszta” elemek után, és többször is tájékoztatta a belügyi és a pártvezetést a klub vezetésében uralkodó rendszerellenes politikai légkörr?l.

Ma délután megalakul az Üllői úton az FTC

A nagymúltú Ferencvárosi Torna Club ideiglenes szervező bizottsága, amelynek tagjai többek között *Kispéter* Mihály, *Németh* (Jamesz) János és *Pataki* Mihály, ma délután 2 órakor tartja alakuló közgyűlését az Üllői úti pályán. Az egyesület színe ismét zöld-fehér lesz.

49. Az FTC színe ismét zöld-fehér lesz.
Népakarat, 1956. november 1.

Sós György jelentése néhány valóban sport-, s?t m?vel?déstörténeti adalékot tartalmaz. Így megtudhatjuk bel?le, hogy az 1960-as évek – elején els?sorban az FTC táborának a jóvoltából – új típusú szurkolási formák honosodtak meg el?bb a jégkorong- majd a labdarúgó-mérk?zéseken. Ennek lényege, hogy zászlókkal, transzparensekkel és különböz? zajkelt? eszközökkel szerelkeztek fel a néz?k, és általánossá vált rigmusok kiabálása is. Mindez bizonyos mértékig szervezett szurkolói csoportosulások kialakulását feltételezte. A szöveg az újfajta néz?téri viselkedéshez való rend?rségi hozzáállásról is tudósít.

Mint Sós írja: „1962-ben még elkoboztuk a zajeszközöket és a zászlókat, kés?bb azonban – mivel a nemzetközi mérk?zéseken a külföldi szurkolók ilyeneket használtak, másrészt a tv közvetítései révén ez széles körben ismertté vált – [1963 elejét?l] engedélyeztük ezek használatát.” Az engedékeny hozzáállásnak meg is lett az eredménye: a zászlókkal felszerelkezett, hangoskodó, a korabeli szóhasználat szerint „arénázó” tömb hónapról-hónapra egyre élénkebbé és agresszívabbá vált. Az FTC-szurkolók magatartásukkal mintát szolgáltattak a többi csapat (Debrecen, Pécs, Gy?r, Honvéd) szurkolótáborainak is, ahol példájuk nyomán hasonló szurkolói csoportok alakultak ki.

Az MLSZ döntése alapján 1964-t?l visszatértek a tavaszi–?szi rendszer? bajnokságra, melynek az utolsó fordulóját – az októberben kezd?d? tokiói olimpia miatt – szeptember 13-án rendezték. A Fradi azonban már a szeptember 6-ai, utolsó el?tti fordulóban a Tatabánya legy?zésével biztosította bajnoki címét, így várható volt, hogy az FTC szurkolói a szeptember 13-ai Gy?r elleni mérk?zésen nagy ünneplésre készülnek.

(A Fradi a – fából készültek a tribünök miatt életveszélyessé vált régi Üll?i úti pálya helyett – ekkoriban a Népstadionban játszotta a meccseit.)

Valóban, gy?jtést szerveztek, és zászlókat, kolompokat és képeket (a rend?rség értelmezésében „rendbontásra alkalmas eszközöket”) vásároltak. Arról azonban nem tudhattak, hogy a f?városi és a kerületi pártvezetés és a BRFK jóvoltából a mérk?zés után semmiféle, szurkolói részvétellel lebonyolított nagyszabású ünnepségre nem kerülhet majd sor. A jelentésb?l persze az is kiderül, hogy – minden eshet?ségre készen – a mérk?zésre a rend?rség is nagy er?kkel készült.

Az ünnepelni készül?, ám az ünneplés elmaradásáról nem értesített drukkerek több ezer f?nyi hada az igazgatósági épület felé vonult, ahol rend?rkordonnal találta magát szembe. Az összecsapás elkerülhetetlen volt, a rend csak több óra múlva állt helyre. A jelentés készít?je szerint egyértelm?, hogy a rendbontás az igazgatósági épület el?tti, nem engedélyezett ünnepséggel volt összhangban. Meglátása szerint a megtett intézkedések helyesek voltak, „mert ha az igazgatósági épület el?tt a tervezett ünneplés létrejön, lehetetlenné vált volna mindennem? intézkedés, és az utcákat teljesen ellepte volna a különböz? jelszavakat kiabáló fáklyás tömeg”. Ez a kijelentés már csak azért sem állja meg a helyét, mivel a tömeg így is ellepte az utcákat, s?t eredend?en a rend?rök szándéka volt, hogy a szurkolókat a stadion területér?l az utcákra szorítsák.

A jelentés minden egyéb az állambiztonság tevékenységének, munkájuk fontosságának az igazolását szolgálja. Ennek legf?bb eszköze a szervezett huligán bandák megkonstruálása volt. Ebb?l a szempontból „1964” sok hasonlóságot mutat „1956”-tal. A forradalom után a volt ávósok az „ellenforradalom” alatti kiállásukra hivatkozva igyekeztek igazolást találni további tevékenységük számára. Értékelésük szerint, amíg az államvédelmi szervek következetesen szemben álltak az ellenforradalommal, addig ez más állami szervezetekr?l, s?t magáról a pártvezetésr?l nem mondható el. Az önkritika hiánya, ill. a többi illetékes állami és társadalmi szervet érint? bírálatok, miszerint határozottan kellene fellépniük a rendbontó cselekményekkel szemben, az 1956 végi ávós értékelésekhez teszi hasonlatossá az 1964-es jelentést: mi a helyünkön vagyunk, tesszük a dolgunkat, más szervek (*sportvezetés, FTC-elnökség stb.*) azonban nem elég határozottak, ami aztán a szeptember 13-aihoz hasonló eseményekhez vezet.

Az 1964-es jelentés szövege más szempontból is lényegi hasonlóságot mutat az 1956 utáni megtorlás diskurzusával. Miután a forradalom tömegmozgalom-jellegét a kádári hatalom sem tagadhatta, ezért az eseményekbe becsületes szándékkal bekapcsolódó egyszer? dolgozók megtévesztettségét hangsúlyozta, mintegy felnyitva a szemüket, hogy tevékenységükkel valójában az ellenforradalom céljait mozdították el?. A megtorlás els?sorban nem ?ket, hanem a különböz? forradalomi szervek vezet?it és „osztályidegen” tagjait, és mindenekel?tt a fegyveres akciókban részt vev? „huligán” és „deklasszált” elemeket érte, „igazolva”, hogy az „ellenforradalmat” els?sorban és szinte kizárólag rendszerellenes, reakciós elemek csinálták. A konkrét ügyek persze nem feltétlenül támasztották alá az el?zetes koncepciót, a forradalomban vállalt szerepükért elítéltek többsége még a hivatalos statisztikák szerint is „munkás” és „paraszt” volt. Ezért – többek között – megteremtették a „huligán” fogalmát:

már az a tény, hogy b?ncselekményt követett el valaki, a munkások és parasztok köréb?l a lumpenproletárok vagy a huligánok közé sorolta ?t...

A Sós György által jegyzett szöveg egyben a morális pánik megteremtésének kísérlete, amely egy csoportot ill. a hozzá kapcsolódó jelenséget, konkrétan a Fradi-szurkolók viselkedését a társadalom idealizált rendjét, elfogadott értékrendszerét fenyeget? veszélyként kívánta tudatosítani. A rend?rség az új típusú szurkolási szokások kialakulásával, meghonosodásával járó „veszélyek” eltúlzásával a jelenséget a szocialista rend megbontásaként értelmezte. A szöveg ennek megfelel?en egy huligánokból álló, rendbontásra szövetkezett, szervezett akciókat végrehajtó csoportot konstruál – és dekonstruál is egyben, hiszen a rendbontás szervezettségét bevallottan nem tudták bizonyítani. Többször megfogalmazódott a sajtó szerepe is abban, hogy a rend, az „aranykor” 1963-ban véget ért, bár kétségtelen, hogy ez a felel?sség nem éles formában, inkább csak közvetetten vet?dik fel.

Bár a sajtó hallgatott, az események nem maradtak visszhang nélkül. A mérk?zésen ugyanis több tízezer szurkoló volt jelen, akik révén feltehet?en gyorsan híre ment a történteknek. A szóbeszédek terjedését azonban – jellegükb?l adódóan – nehéz nyomon követni. Itt siethet segítségünkre a mendemondák, pletykák meg?rzésében nagy szerepet játszó szövegtípus, az ügynökjelentés. A BRFK Politikai Nyomozó Osztálynak a Fradi körül már évek óta eredményesen dolgozó ügynöke, „Bakos Miklós” a szeptember 13-ai mérk?zéssel kapcsolatban is fontos feladatokat kapott. Ezeknek azonban nem tudott vagy inkább nem akart eleget tenni. A meccs alatt tett, nem az el?zetes utasításoknak megfelel?en végrehajtott, feladatát nem is képez? megfigyeléseir?l szóló jelentéseit megbízói nem sokra értékelték.

Érdekesek a mérk?zés utáni megfigyeléseit tartalmazó beszámolói. „Bakos” hazafelé tartva az utcán és a villamoson leginkább olyan véleményeket hallott, melyek szerint „a Stadion területén belül a rend?rség elhamarkodottan, szinte a tömeget provokálva lépett akcióba. Hivatkoztak itt a leadott riasztólövésre, a lovasrohamra.” A Rákóczi úton azonban a közhangulat megváltozott, és egyre inkább a „huligánok” ellen fordult. (Bár, ha jobban belegondolunk, a hangulat igazából nem változott, hiszen végig a rendbontónak tekintett személyekkel – el?ször a rend?rökkel, kés?bb a szurkolókkal – szemben volt ellenséges.) A szemtanúk szinte azonnal tudatába kerültek a történtek politikai jelent?ségének is. Ezt jelzi, hogy olyan kijelentések is elhangzottak, miszerint „fogja ezt a Szabad Európa kommentálni”.

Egy héttel kés?bb a Népstadion-beli „provokációval” kapcsolatos hangulatról, szóbeszédekr?l, hírekr?l számolt be. „A múlt vasárnapi történteket, akiket hallottam, sajnálatosan igen negatívan értékelik hatósági szempontból. Nem mellékes az a tapasztalatom sem, hogy igen rövid id? alatt felfújt rémhír formájában országos viszonylatban is elterjedt” – írja „Bakos”. Még a „józan, jól dolgozó emberek” is úgy értékelték, hogy a rend?rök „azért támadtak brutális kíméletlenséggel neki fiatal embereknek, gyerekeknek, mert **Hajrá Fradi**-t kiabáltak”. Általános vélemény szerint így álltak bosszút azért, mert az FTC lett a bajnok. Mások beszámolója szerint a *Szabad Európa Rádió* már hétf? este „kiszínezve” foglalkozott az eseményekkel. Még vidéken is olyan rémhírek terjedtek el, hogy a rend?rök gyerekeket vertek agyon, hogy nagy harc volt a rend?rök és a „nép” között, melynek során több ember is meghalt. A fradisták szerte a városban „szervusz, néger” vagy „üdvözlöm, fekete” köszöntéssel üdvözlik egymást („f?leg a jobboldali érzelm?ek”), párhuzamot vonva a ferencvárosi szurkolók és az amerikai feketék sorsa és polgári jogi törekvései között. A tartótiszt mindehhez csak annyi megjegyzést f?zött: „A különböz? rémhíreket más oldalról is ismerjük”.

archiv.net, Zámbori viktor

Ajánló